

Th. Boberg och G. E. Nystrand, fabriköerna Alfred Svahn och Joh. Walén samt handlanden David Chorell — äro nu samtliga affidna. Sällskapet har dock alltjämt fortlevvat samt fortfarande sammanträdt hvarjtionde år. I fjor, då sällskapet å Djurgården firade sin halfsekelväst, hade sällskapet 62 medlemmar och en kapitalbehållning af kr. 1,161: 29. Till uppförande af en vattenfontän i Eskilstuna hade sällskapet fört donerat 750 kr., och ökades nu denna fond med ytterligare 500 kr.

Ordförande är f. direktören Joh. Svengren.

Ordenssamfund.

Ordenssamfundet E. & V., bildadt 1882. Ordförande: kakelugnsmakaren John Sundberg, sekreterare: smidespackaren Gust. Lundqvist, kassör: förmannen R. V. Sjölin.

Samfundet, som håller möten i sitt hus, Kareliigatan 13, sammanträder till allmänt möte lördagar kl. 8 e. m.

Vice värd för egendomen: exekutionsbetjänten P. Samuelsson.
Vaktmästare: trädgårdsarbetaren A. Söderberg.

Ordenssamfundet B.-7 har, enligt Beskows kalender 1877, en allvarlig tendens med ändamål att befordra en sann och broderlig förening bland medlemmarne, i all enkelhet och flärdlöshet. Dess familjesammankomster äro till för att tillbringa vinteraftnarne med sång och musik, dans, föredrag och handarbeten, då man är klädd i all enkelhet.

Samfundet sammanträder torsdagsaftnar å Stadskällaren.

S:t Johanneslogen Södermanland, bildad 1884, sammanträder i frimurarelokalen, Rinmans torg.

Oddfellow

Frisörernas Klubb

ESKILSTUNA OMNÄJD.

Nyfors samhälle,

som är beläget strax söder om västra stadsdelen i Eskilstuna och skiljes från staden af Oxelösundsbanan, uppstod i början af 1880-talet. För ett tjugotal år sedan fanns på denna plats knapt ett tiotal lägenheter, men nu sträcker sig längs banan ett tätt bebyggt samhälle, räknande omkring 3,000 invånare.

Samhällets område innefattar hufvudsakligen de numera afsöndrade och till byggnadsplatser indelade egendomarne Grindstugan, delar af Fors hemman, lägenheten Draken-skiöldska vreten m. fl. andra mindre afsöndrade lägenheter.

Beträffande samhällets styrelse godkände k. m:t 22 februari 1889 följande af länsstyrelsen fattade beslut:

att allt, som jämlikt ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer ankommer på stadsfullmäktige eller en allmän rådstuga, skall inom Nyfors samhälle tillkomma dess röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde;

att hvad i byggnadsstadgan och brandstadgan är föreskrifvet om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätselkammare skall gälla för en inom ifrågavarande samhälle inrättad municipalstyrelse, hvilken ock skall behandla ärenden, som det enligt ordningsstadgan tillkommer polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt stadsstyrelse att handlägga, dock med vissa inskränknings;

att municipalstyrelsen skall bestå af en ordförande och fyra ledamöter;

att för utöfvande af inseende öfver samhällets bebyggande utses en byggnadsnämnd, bestående af tre ledamöter;

att förseelser mot ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan samt därpå grundade ordningsföreskrifter äfvensom byggnads- och brandordningar för samhället skola af allmän åklagare åtalas vid domstolen i orten.

Sedan vidare länsstyrelsen 31 mars 1888 förordnat, att hvad i hälsovårdsstadgan för riket 25 september 1874 funnes föreskrifvet om stad, skulle i tillämpliga delar gälla för Nyfors samhälle, erhöll jämväl detta beslut fastställelse 12 april 1889, hvarvid bl. a. förordnades, att närmaste inseendet öfver befattningen med allmänna hälsovården inom Nyfors samhälle skall handhafvas af en hälsovårdsnämnd, bestående af ordf. i municipalstyrelsen samt fyra ledamöter.

I såväl ecklesiastikt som kommunalt hänseende hör samhället i öfrigt till Fors socken.

Stadsplan för samhället, upptagande flere vackra, breda gator samt plats för ett stort salutorg, har i år ingifvits till k. m:t för fastställelse.

Byggnadsvårksamheten har hittills omfattat uteslutande trähus, vanligen i två våningar.

Ett undantag härutinnan är dock det nya rymliga och prydliga skolhuset, som är uppfördt af sten i två våningar.

Behovet af vattenledning gör sig inom samhället särskilt gällande. Länge torde det emellertid ej dröja, förrän denna viktiga fråga föres fram till en lycklig lösning, i det att förslag i nämnda hänseende redan är delvis utarbetadt.

Gifvetvis torde samhället förr eller senare komma att införlifvas med staden. Redan 1887 höjdes inom Eskilstuna stadsfullmäktige varma röster för vidtagande af åtgärder i dylik riktning, men med blott tre à fyra rösters öfvervikt beslöts att afslå det väckta förslaget om inledande af underhandlingar i nämnda syfte.

Från stadsmyndigheternas sida har frågan sedan dess icke varit under offentlig behandling. Frågan väntas dock åter snart blifva väckt till nytt lif, och då införlifningsplanen bland Nyfors egna invånare har ett ganska stort antal anhängare, är icke tvifvel underkastadt, att det unga samhället, hvilket såväl genom sitt läge som genom sina inre förhållanden är nära förbundet med Eskilstuna, skall inom en ej allt för afägsen framtid komma att lyda under staden i såväl administrativt och judicielt som ecklesiastikt hänseende.

Västermarken.

I Fors socken, strax väster om Eskilstuna, ligger ett delvis bärgländigt område, benämndt Västermarken. Ursprungligen lär hela Västermarken tillhört kronan. Under tidens lopp ha åtskilliga personer slagit sig ner därstädes, uppfört hus och uppodlat lägenheter åt sig. En af dessa lägenheter, Grindstugan, blef år 1666 under skatterättighet af kronan donerad till en Abraham Cnop. En annan, Smeds- eller Åtorpet, såldes af kronan till skatte 1731 åt »Capitainen friherre Köhler». Sedemera hafva äfven andra delar af Västermarken, såsom längre ner synes, kommit under enskild lagfaren äganderätt samt liksom de förstnämnda i regel styckats i mindre tomter och kunna tillsammans med dessa numera sägas utgöra grundstommen till det egentliga Nyfors' municipalsamhälle.

Det öfriga Västermarksområdet, af hvilket staden i november 1890 för sin del låtit kartlägga 32 hektar, 40,6 ar, bestående af omväxlande åker, tomter, betesmark och impedementer, har af ålder disponerats hufvudsakligen af Eskilstuna stad tillsammans med Carl Gustafs stads manufakturvärk (hvilket nu uppgått i bl. a. gevärsfaktoriet). Härförutom har största delen af området faktiskt nyttjats af ett flertal personer, som där slagit ned sina bopålar, byggt stugor m. m. samt gjort uppodlingar.

I en mellan manufakturvärkets ägare och Eskilstuna stad 19 juni 1750 träffad och 20 påföljande oktober af k. m:t stadfästad öfverenskommelse stadgades bl. a., att manufakturvärkets och stadens dittills utöfvade gemensamma nyttjanderätt beträffande Västermarken skulle fortfarande innehafvas samfäldt, hvarvid staden dock förbehöll sig att

ensam disponera å området redan befintliga uppodlingar och intagor, hvilka dock icke fingo utvidgas eller göras hvarken flera eller större än de då voro.

År 1813 begärde dåvarande innehafvarinnan af Tunafors bruk, änkefru Brita Catharina Hallenius, att af kronan få till skatte inlösa så stor del af Västermarken, som icke af någon *enskild person* innehades. Denna begäran tycktes emellertid för tillfället ej ha ledt till önskad resultat, hvarför fru Halenii son, brukspatron Hallenius, år 1824 förnyade ansökningen, därvid han jämväl anhöll, att samna mark måtte bli skattlagd som betesmark till de Tunafors bruk tillstötande, under namn af Fors hemman 5 sept. 1812 skattlagda ägor (hvilka innehades af Tunafors' ägare).

Ansökningen, som öfverlämnades till kammarkollegii afgörande, blef bestridd dels af innehafvaren af Tuna kyrkoherdeboställe, dels ock af åtskilliga utaf Eskilstuna stads invånare, hvilka påstodo sig framför kronan innehafva större och mindre delar af Västermarken under såväl ägandesom dispositionsrätt och ansågo sig därvid böra bibehållas.

Kammarkollegium förordnade nu, att frågan om den sålunda påstådda rätten borde först vid laga domstol afgöras, innan Hallenii ansökning kunde bli föremål för slutlig pröfning.

På uppdrag af kronan uttog härefter kronfogden assessor C. Kramér stämning till Väster-Rekarne häradsrätt å dels innehafvaren af kyrkoherdebostället, kontraktsprosten Wallqvist, dels Eskilstuna stads och fristads innevärdare, dels ock några enskilda personer, nämligen: sliparen Backman, rådmannen Björk, smeden Forsbom och änkan Fkvall med yrkande att de, därest de gitté, måtte lagligen styrka sin påstådda ägande- och dispositionsrätt till vissa delar af Västermarken. Under rättegångens lopp instämdes äfven, i enahanda syfte, direktionen öfver Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

Genom utslag 7 december 1828 blef torpet Vackten eller Ekqvist-torpet, som af ålder hört under kyrkoherdebostället, i enlighet med kontraktsprosten Wallqvists yrkande förklaradt som boställets tillhörighet, hvaremot äganderätten till de öfriga omtvistade områdena förklarades vara kronans. Häradsrätten ansåg nämligen, att den här ofvan nämnda

stadfästade öfverenskommelsen af år 1756 rörande Västermarken endast afsåg nyttjanderätt.

Södermanlands lagmansrätt, till hvilken ärendet drogs, faststälde häradsrättens beslut endast i hvad det angick det kyrkoherdebostället tillagda torpet. I öfrigt ogillade lagmansrätten häradsrättens utslag. Kronans vederparter ansågos hafva tillräckligt bevisat sin gemensamma ägande- och dispositionsrätt, hvarför de förklarades fullständigt betryggade i denna sin påstådda rätt.

Målet drogs till hofrätten. Denna, som väl ansåg, att i den ifrågavarande fastställelsen af öfverenskommelsen mellan staden och manufakturverkets ägare, bröderna Rothoff, någon *äganderätt* icke omförmäts, pröfvade dock i likhet med lagmansrätten rättvist förklara, att staden och dess medparter ej kunde förpliktas att vidare styrka deras rätt till ifrågavarande lägenheter å Västermarken, detta beträffande staden och manufakturverket hufvudsakligen på den grund, att kronan vid stadfästelsen af dessas, *ej för någon viss tid inskränkta* öfverenskommelse förklarar denna likväl ej kunna träda kronans rätt för nära.

Högsta domstolen gillade sedermera, år 1834, hofrättens dom, dock under medgifvande för brukspatron Hallenius, som anmält sig som mellankommande part, att i laga ordning få utföra den talan, hvartill han i afseende å Västermarken kunde anse sig befogad.

Skatteköpsfrågan fortsattes nu icke, men brukspatron Hallenius instämde nu staden på hösten 1835 till häradsrätten med påstående om skifte å marken. Saken förföll dock genom en påföljande år träffad förlikning, hvarigenom Tunafors bruk skulle äga att å marken begagna bete, torf och gruståkt gemensamt med staden. Förlikningen gälde till 1 augusti 1864, då dåvarande ägarinnan till Tunafors bruk, änkefru Sophie Marie Noréus, afsade sig all slags nyttjanderätt till Västermarken. När Tunafors bruk sedermera försåldes till Eskilstuna järnmanufakturaktiebolag, stadgades också i kontraktet, bl. a., att med köpet icke följde någon rätt till Västermarken.

Långt före här ofvan nämnda äganderättstvist, eller redan 1812, hade dåvarande ägaren till Tunafors bruk erhållit

lagfart å en vret på Västermarken, hvilken vret å äldre handlingar benämdes Lundholmsvreten och sedermera allt framgent gått i lagfart. På grund af 1834 års dom hafva lagfarter jämväl meddelats Eskilstuna stads »medparter» på följande deras Västermarks-lägenheter: Björktorps eller Björks lägenhet, Forsbomska vreten (numera delad i flera lotter) samt mindre Ekvalls-vreten (äfvenledes delad).

Med stöd af samma dom samt stadfästelsen af år 1756 sökte staden för sin del lagfart 5 oktober 1891 å det genom stadens försorg året förut kartlagda Västermarksområdet om en areal af 32 hektar 40,6 ar eller efter gamla ytmåttet 65 tunnland och 20,6 kappland. Enär likväl stadfästelsen af år 1756 omnämde manufakturverkets gemensamhet med staden i Västermarken, påpekade staden, att »allra största delen af detta värks område år 1771 införlivades med Eskilstuna» samt upplyste, »att stadens Västermarksgräns mot Carl Gustafs stads egen skogsmark fullständigt reglerats redan år 1783» och hvilken gräns äfven vid landmäteriförrättningen år 1890 »af ombudet för Carl Gustafs stads nuvarande gevärsfaktori medgifvits vara ostridig.»

Som staden enligt häradsrättens förmenande emellertid icke visat laga åtkomst för förre ägarne till ifrågavarande del af Västermarken, blef lagfartsansökningen förklarad hvilande, och förständigades staden att låta kungörelse härom tre gånger, minst en månad mellan hvarje gång, såväl införas i allmänna tidningarna som ock uppläsa i tingslagets kyrkor. De, som hade fog att klandra stadens fång, finge anhängiggöra sådant klander inom 10 år efter sista kungörandet.

Emellertid hade staden, som ansåg detta kartlagda område vara uteslutande sin egen tillhörighet, långt före kartläggningen med oblida ögon sett, att, som förut nämnts, åtskilliga personer innehade stugor och andra hus å området samt jämväl nyttjade marker i öfrigt. Särskilt fäste sig staden vid, att den nödgades bekosta fattigvård för åtskilliga i dessa stugor boende personer. På framställning af Fors sockens kommunalstyrelse hade nämligen staden under en följd af år intill utgången af 1875 betalat en viss afgift i fattigskatt för hvarje matlag i Västermarken. Å andra

sidan höll staden sig skadelös genom att i sin ordning uttaga matlagsafgifter från Västermarken.

28 december 1875 beslöt staden att själf öfvertaga fattigvården för den eller de personer, som å området i fråga komme att hafva hemorts rätt. Sätet för fattigunderstödet utbetalande ändrades sedan ånyo, så att staden efter öfverenskommelse med Fors kommun sedan erlagt en bestämd årlig summa af 250 kronor till Fors, som däremot åtagit sig fattigvården för Västermarken.

Stuguägarne å Västermarken (här afses fortfarande den del af Västermarken, som staden kallar för sin) betalade under många år matlagsafgiften någorlunda ordentligt, om än under en och annan protest. På senare tiden blef missnöjet med denna af staden pålagda skatt ganska allmänt hos dem. Och härför anfördes flera skäl. Afgift pr *matlag* vore i och för sig en olaglig form för beskattning. Fattigvårdsutskylder finge de betala direkt på kommunaldebetsedeln. För öfrigt ansågs staden aldrig någon gång fått äganderätt till Västermarken eller ens nyttjanderätten ensam, enär denna ju innehades af staden och gevärsfaktoriet, d. v. s. kronan, tillsammans. Stuguägarne själfva tyckte sig också för egen del ha af ålder använd rättighet till sina lägenheter. Det ena med det andra gjorde, att matlagsafgifterna började flyta in mera sparsamt, detta oaktadt staden genom särskild å Västermarken utdelad kungörelse underrättade stuguägarne att, därest de underlåte att vederbörligen till staden inbetala denna afgift (hvilken vid tiden för kungörelsen, dec. 1875, å debetsedeln uppfördes under namn af »ersättning för byggnadsplatsernas begagnande»), handräckning för borttagande af de tredskandes stugor komme att begäras.

År 1890 begärde staden hos länsstyrelsen sådan handräckning beträffande ett par lägenheter, för hvilka afgiften ej inbetalts. I båda målen ogillade emellertid länsstyrelsen stadens talan. Staden hade, sade denna myndighet, icke ådagalagt något förhållande, som kunde medföra skyldighet för ifrågavarande stuguägare att bortföra byggnaderna. Staden besvarade sig först hos Svea hofrätt och sedan hos högsta domstolen, men på båda hållen förklarades, att skäl ej funnes till ändring i länsstyrelsens utslag.

Staden fann sig emellertid icke i denna utgång af saken. Den hade visserligen tappat på den rent administrativa vägen, men ansåg sig dock böra försöka vinna sitt mål på en annan väg, nämligen genom vanlig rättegång. I februari 1893 instämde staden en af de ifrågavarande stuguägarne till Väster- och Öster-Rekarne häradsrätt med yrkande, att svaranden måtte åläggas att inom viss tid och vid värkande vite hafva bortfört samtliga honom tillhöriga byggnader från platsen. Svaranden bestred yrkandet på vid tillfället anförda skäl, bl. a. att staden icke styrkt sin rätt till området och att frågan redan vore afgjord af högsta domstolen.

15 april samma år meddelade rätten det utslag, att som staden genom hvad i målet förekommit måste anses hafva visat bättre rätt till byggnadsplatsen än svaranden, så ålades den senare att före maj månad påföljande år hafva bortfört byggnaderna etc.

Hofrätten, hos hvilken svaranden sökte ändring, gjorde ingen annan ändring i underrättens utslag, än att tiden för byggnadernas bortflyttande förlängdes till 1 okt. samma år. Målet drogs sedan ej längre.

1894 lät staden uppgöra formliga arrendekontrakt att underskrivas af lägenhetsägarne och gälla för tio år; och lät staden förstå, att vägrad underskrift skulle ställa yrkande om afhysande i utsikt för den tredskande. Med kontraktens underskrifvande skulle för framtiden matlagsafgifterna bortfalla och arrende i stället utgå i förhållande till jordens areal och beskaffenhet. Delvis voro kontrakten ganska stränga. Så t. ex. stadgades, att arrendatorn vid kontraktstidens slut skulle lämna platsen fri från sina byggnader, hvarjämte under arrendetiden byggnaderna ej utan särskilt medgifvande skulle få underhållas annorlunda än i hvad angick målning eller tapetsering. Lägenhetsägarne begärde också att få dessa bestämmelser något modererade, men detta bifölls icke af staden. De allra flesta lägenhetsägarne hafva numera underskrifvit kontrakten i befintligt skick.

Staden har sedan några år tillbaka i beskattningshänseende låtit anteckna sig som ägare till ifrågavarande cirka 65 tunnland å Västermarken.

Den myndighet, som senast uttalat sig rörande stadens rättsförhållande till ifrågavarande Västermarksområde, var länsstyrelsen, hvilken i fjor i sitt bidrag till utredande af frågan om städernas donationsjordar också berörde Västermarken; och uttalade länsstyrelsen då den mening, att innehållet i k. m:ts berörda dom af år 1834 snarare talar mot än för den uppfattningen, att staden skulle hafva äganderätt till ifrågavarande område.